

Hovorna.

Celní unie v novodobém vývoji.

Při příležitosti valné hromady České společnosti národohospodářské dne 5. května 1941 v Praze proslovil předseda Dr. Václav Schuster přednášku o celní unii v novodobém vývoji.

V úvodu připomněl Dr. Schuster své přednášky z r. 1933 a 1936, v nichž zdůvodnil, že budoucí vývoj nejde ani směrem volného obchodu, ani směrem malých omezených národních autarkií, nýbrž směrem velkých hospodářských prostorů.

Výhody politiky celních unií jsou tak zřejmé, že se dnes již nikdo neodvažuje jich zásadně popírat. Snaha o celní unii musila však v každé době podstupovati těžký zápas. Idea celní unie vznikla vlastně teprve před sklonkem 18. století, v době, kdy počíná zásadní rozlišování mezi cly na hranicích a vnitřními dávkami, zejména mýty. Celní řád Marie Terezie z r. 1775 provedl toto rozlišování již velmi přesně. V Německu byla celní roztržičnost nesmírná. Každé malé státní území spatřovalo ve vlastní celní hranici nezadatelný znak své státní suverenity. Právě z hospodářských poměrů vyrostly však snahy o sjednocení. První popud k obratu dal pruský celní zákon z 26. května 1818, který zrušil rozmanitá vnitřní cla a obeplal všechny pruské provincie společnou jednotnou celní hranicí. Již v této době rozvíjel slavný národní hospodář Friedrich List silnou propagandu pro celní spojení veškerých německých států. Povstávají skupinové celní unie, v r. 1834 německý celní spolek, až konečně dochází k nové smlouvě o celním spolku z 8. července 1867, jemuž již všechny německé státy přináleží. Posavadní federativní celní soustava německá zanikla r. 1871 založením Německé Říše, tvořící jednotnou oblast celní. — Rakousko snažilo se bez úspěchu o celní spojení s Německem; v r. 1850 ruší se však mezicla mezi Rakouskem a Uhrami a když v r. 1867 dochází k nové úpravě státoprávního poměru, tvoří rakousko-uherská monarchie celní a obchodní oblast obeplátou jednotnou společnou celní hranicí.

Přednášející stručně ještě načrtl vývoj celního spojení v některých jiných zemích evropských i zámořských.

Nepříznivé důsledky zrušení jednotného celního obvodu rakousko-uherského koncem r. 1918 vedly k poznání nutnosti obchodněpolitického sblížení a hospodářské spolupráce v dunajském prostoru, avšak snahy k tomu směřující byly bezvýsledné, neboť ulpění na příliš ztrnulém již nečasovém pojmu státní suverenity bylo nepřeklenutelnou překážkou i pronikavějším ryze hospodářským dohodám. Chyběla vůle k činu. Ani četné mezinárodní konference neměly vlivu na utváření hospodářské součinnosti v Evropě po světové válce.

V podstatě stejné důvody, jež pudí k uzavírání obchodních a celních úmluv, vedou k celním uniím. Hospodářskopolitická myšlenka, jež jest základem obchodní smlouvy, doznává v celní unii důslednější a dokonalejší výstavby. Celní unie jest spojení dvou nebo více států v jednotnou celní oblast se společným celním tarifem vůči celní cizině. Výhody celní unii rozšířeného volného hospodářského prostoru tkví zejména v pronikavě doplňující se dělbě práce spojených produkčních oblastí, ve speciální

saci, zintenzivnění a zlevnění výroby, v oživení tuzemské dopravy, ve zvýšeném mocenském vlivu na podporu společné obchodní politiky.

Zestejnění hospodářských předpokladů v zemích, uzavřevších celní unii, může nabýti velmi rozdílné intenzity. Kde jsou dány i státoprávní spoje, jest zestejnění intenzivnější a výhody celního sjednocení působivější. Ve výnosu Vůdce a říšského kancléře ze dne 16. března 1939 o zřízení Protektorátu Čechy a Morava bylo zásadně stanoveno, že Protektorát přináležel celnímu území Německé Říše a pod její celní svrchovanost. Když 1. října 1940 byly zrušeny celní a devisové hranice mezi Protektorátem a Říší, došlo k pronikavému vyrovnání rozdílů ve všech oborech, nejen pokud jde o spotřební daně, měnu a obchodní a celní politiku. Ujednoceny mzdy, ceny a hospodářské organizační útvary. Také průmyslová, finanční a sociální politika byla ujednocena. Toto pronikavé ujednocení bylo pečlivě připravováno a vstup do velké německé celní oblasti promyšlenými přechodnými opatřeními usnadněn, což umožnilo provedení celního sjednocení bez jakékoliv poruchy. Válkou způsobené výrobní a spotřební posuny přechod usnadňovaly. Důležitá úloha připadla tu obdobytým dohodám jednotlivých průmyslových skupin v Říší a Protektorátu.

Správně organisované tuzemské kartely tvoří předpoklad pro organisaci kartelů mezinárodních, jež jsou nejlepšími průkopníky budoucích celních unií. Přednášející vyložil úkoly kartelů, syndikátů a obdobných organisací v řízeném hospodářství a poslání kartelů mezinárodních, kteréž působí průkopnický pro vznik celních unií, nemohou je však plně nahraditi, poněvadž nemohou zahrnouti veškerá produkční odvětví. Číslice a skutečnosti mezistátního obchodu jihoevropských zemí naznačují již možnosti a počátky velkého volného středoevropského hospodářského prostoru. Idea celních unií vyvíjí se ve směru velkých hospodářských prostorů. Pokrok techniky, dopravnictví a hospodářská organisace zmenšuje vzdálenosti a zrychluje vzájemný styk, způsobuje, že tvoření ještě větších hospodářských prostorů jeví se žádoucím cílem. Vznik nebo rozšíření celní unie působí velkou přitažlivostí na okolní hospodářské oblasti. Velká celní území dojdou snáze k vzájemným dohodám než četné oblasti, roztržité a stanou se způsobilými prostředníky dorozumění na poli mezinárodního obchodu.

Dojde ke včlenění velkých sjednocených hospodářských oblastí do světového obchodu. Po válce bude nutno utvořiti na evropském kontinentu důležitá společná zařízení jako na př. multilaterální (vícestrannou) clearingovou soustavu. Cesta ke stoupání životní míry obyvatelstva vede hospodářstvím velkých prostorů. nh.